

Volitelný předmět

KONVERZACE V NĚMECKÉM JAZYCE

Charakteristika volitelného předmětu

Obsahové vymezení předmětu

Konverzace v německém jazyce je další vzdělávací aktivita z nabídky volitelných předmětů. Prohlubuje, doplňuje a funkčně rozvíjí vzdělávací obsah předmětu Německý jazyk jako 2. cizí jazyk ve čtyřletém studiu a na vyšším stupni osmiletého gymnázia. Do předmětu Konverzace v německém jazyce jsou integrována tato průřezová témata: *osobnostní a sociální výchova, výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, multikulturní výchova*. Průřezovým tématům nejsou věnovány zvláštní vyučovací hodiny, nýbrž učitelé se žáky na uvedená témata diskutují, neboť tato témata jsou obsažena v textech vybraných článků nebo na pracovních listech a jsou obsahem ústních i písemných projevů žáků.

Konverzace v německém jazyce rozvíjí klíčové kompetence za použití strategií podrobně popsanych v charakteristice předmětu Německý jazyk, s nímž tvoří tematický celek. Žáci třetích a čtvrtých ročníků čtyřletého studia a žáci septimy a oktávy osmiletého studia mají možnost zvolit si německou konverzaci jako formu maturitního semináře. Volba tohoto předmětu je pro žáky fakultativní. To znamená, že může probíhat v jednoletém nebo dvouletém cyklu. Proto tvoří učební osnovy tohoto předmětu dva samostatné volně na sebe navazující celky.

Časové a organizační vymezení předmětu

Pro žáky třetích ročníků a pro septimu je pro Konverzaci v německém jazyce vymezena dvouhodinová dotace a to v dvouhodinovém bloku jednou týdně. Pro žáky čtvrtých ročníků a oktávu je pro tento seminář rovněž vymezena dvouhodinová dotace v dvouhodinovém bloku jednou týdně.

Výuka probíhá dle učebních osnov rozdělených na dva samostatné celky. Výuka probíhá ve skupinách s počtem žáků nepřevyšující 20 a to většinou v jazykových učebnách nebo běžných učebnách a/nebo v učebnách vybavených počítači nebo interaktivní tabulí. Vzhledem k časovému rozvržení semináře lze aplikovat formu výuky na tzv. výukových stanicích (Lernstationen) a rozvíjet autonomní učení žáků.

Výchovné a vzdělávací strategie

Integrální součástí výuky německého jazyka jsou vzdělávací strategie, které vycházejí z kognitivních teorií učení a z teorií osvojování cizích jazyků. Jde o dva základní typy strategií, které učitelé němčiny používají – *strategie efektivního osvojování cizího jazyka a strategie efektivního používání cizího jazyka*. Na jejich základě žáci získají techniky učení čili dovednosti, aby si v dostatečné autonomní míře cizí jazyk uměli osvojit a používat ho v osobním, občanském i profesním životě. Tyto strategie vedou žáky k tomu, aby se cizí jazyk naučili a uměli ho použít v rovněž produktivních, receptivních a interaktivních dovednostech. V zásadě dodržují učitelé následující postup

1. analyzují úkol a stanoví realizovatelný cíl,
2. zvolí strategii k dosažení cíle (určující faktory mohou být různé např. typ žáků ve skupině apod.),

3. při realizování strategie sledují, zda vede ke stanovenému cíli,
4. kontrolují, zda cíle bylo dosaženo.

Takový postup je například uplatňován při plánování vyučovací hodiny, ale především v rámci dlouhodobějšího záměru. Učitelé přitom při vyučování uplatňují princip *vnitřní diference*.

Učitelé němčiny používají ve výuce *přímé kognitivní strategie a strategie nepřímé*.

Přímé strategie se zabývají přímo učební látkou, jedná se o postupy vedoucí ke *strukturování, zpracování a ukládání učiva do paměti*.

Nepřímé strategie se zabývají způsobem učení a pocity, které jsou s učením spojeny. Jedná se o *afektivní strategie a sociální strategie*. Nemají přímý vztah k učivu, ale jejich používání přispívá k rozvoji způsobů sociálního chování a dále k tomu, aby se rozvinul předpoklad k efektivnímu učení.

Žák přitom nemusí zvládnout nebo používat všechny strategie, aby byl úspěšný na cestě k stanovenému cíli, žádoucí však je, aby se pokud možno s typy učebních postupů a taktik seznámil a mohl se autonomně rozhodnout, jak si své učení bude utvářet. Ne každá strategie je vhodná pro všechny žáky, záleží na typu žáka, který si sám z množství postupů zvolí ty, jež povedou k co nejefektivnějšímu dosažení cíle. Vzdělávací strategie se tedy neomezují jen na kognitivní funkci, zahrnují i jiné oblasti vlastního učení a to oblast emocionální (afektivní) a oblast sociální (například spolupráce mezi žáky, týmová práce na projektech, partnerský dialog, skupinová práce v hodině apod.).

Používání těchto výchovně vzdělávacích postupů zejména jejich intenzivní trénink vede k automatizaci a k rozvíjení klíčových kompetencí.

Rozvíjení klíčových kompetencí

Kompetence k učení:

- Žáci se seznámí s cíli, ke kterým výuka německého jazyka bude směřovat. Cíle jsou přiměřené a odpovídají schopnostem žáků. Žáci, tím že je uplatňován princip vnitřní diference, se necítí v hodinách podceňování nebo nejsou vystaveni pocitu neúspěchu. Žáci se sami zamýšlí, zda cíle bylo dosaženo a učí se tak sebereflexi.
- Učitel motivuje žáky k učení se cizímu jazyku tím, že poukazuje na jeho význam. K tomu využívá formy exkurzí, poznávacích zájezdů, výměnných pobytů žáků, soutěží konaných v daném jazyce, divadelní nebo filmová představení v původním znění nebo účast na mezinárodních projektech. Žáci mají možnost uplatnit, vnímat a hodnotit svou dosaženou úroveň schopnosti komunikovat v cizím jazyce a motivovat se pro další sebezdokonalování.
- Žáci prezentují v hodinách samostatné práce (monolog, dialog, interview, referát, anketa, aj.)
- Učitel vyžaduje od žáků, aby samostatně vyhledávali informace z různých zdrojů (tištěných i v elektronické podobě), učí je správné citaci a kritickému hodnocení. Učitel vyžaduje, aby žáci výsledky své práce prezentovali a porovnávali s výsledky prací svých spolužáků.
- Učitel používá přímé i nepřímé strategie k tomu, aby se žáci naučili osvojovat cizí jazyk a efektivně používat v rovině receptivních, produktivních a interaktivních dovedností.

Kompetence k řešení problémů:

- Žáci používají při výuce jazykové učebnice, ve kterých jsou zadání ke cvičením psaná v německém jazyce. Tato zadání učitel nepřekládá, v případě nejasností formuluje

instruktáž svými slovy, tím vede žáky k pochopení zadání a k samostatnému plnění úkolu. Učitel v hodině s žáky hovoří německy. Pokud žák jeví nepochopení, využívá učitel nejrůznější dorozumivací techniky například gestikulace, mimiku, zvýšený, tichý hlas, šepot, žák se naopak snaží porozumět na základě svých předchozích jazykových znalostí, internacionalismů, vnímá zvuky, pomůže si obrázky. Naučí se vnímat jazyk všemi smysly.

- Žáci používají při výuce pracovní sešity nebo pracovní listy k procvičování látky. Učitel používá různých forem práce (individuální projev žáka, týmová práce, skupinové řešení úlohy, partnerský dialog), zadává žákům motivační úkoly a vytváří prostor pro individuální projev a uplatnění získaných znalostí a dovedností.
- Učitel vede žáky k samostatnému vyhledávání dat a informací (např. při výuce reálií) a to z více zdrojů (internet, slovníky, novinové články apod.), k jejich zpracování a k vlastní prezentaci.
- Žáci jsou motivováni k využívání svých individuálních schopností a dovedností také při účasti na exkurzích, výměnných pobytech, při práci na projektech, kdy musí reagovat v neočekávaných situacích. Učí se obhajovat svá stanoviska a formulovat vlastní názory.

Kompetence komunikativní:

- Učebnice používané při výuce německého jazyka obsahují množství cvičení pro rozvíjení ústní i písemné komunikace, pro rozvíjení receptivních a produktivních dovedností žáků. Učitel se žáky vede intenzivní trénink a cvičení obměňuje tak, aby vyváženou formou žáci rozvíjeli komunikativní způsoby v německém jazyce.
- Východiskem pro rozvoj *receptivních dovedností* poslechu (Hörverstehen) a čtení (Leseverstehen) je různost reálných textů vycházejících z tematických okruhů ve formě dialogu, rozhovoru, kratších i delších sdělení, plakátů, novinových článků, inzerátů až po nejrůznější delší útvary. Přitom při poslechu a čtení není vždy smysluplné a nutné textu porozumět v jeho jednotlivostech, ale pochopit podstatu sdělení. Žák jako posluchač nebo čtenář se naučí vycházet z předem známých informací době zvuků, obrázků, titulků, z nichž lze usuzovat na obsah textu. Výuka jde od jednoduchých textů směrem k obtížnějším. Žáci při uplatnění principu vnitřní diference mají možnost sami rozhodnout, jaký text zpracují a jakou technikou. Učitel vytváří prostor pro rozvíjení individuálních schopností žáků.
- Rozvíjení *produktivních dovedností* v ústní nebo písemné podobě čili mluvení (Sprechen) a psaní (Schreiben) vede žáky k aktivnímu používání jazyka v jeho primární komunikativní funkci. Žáci používají příkladové dialogy, modely vět s možnostmi obměn a s pomocí řečových prostředků simulují možné životní situace. Využívají k tomu nejen svých znalostí, zkušeností, ale i fantazii. Žáci se učí jednat v písemné a ústní formě za pomoci specifických jazykových prostředků (slovní zásoba, gramatika, struktura vět, stylistika).
- Učitel navodí téma a situaci, tím vytvoří žákům prostor k různým formám komunikace a k využití různých forem komunikační technologie.
- K rozvíjení komunikativní kompetence používají učitelé německého jazyka především strategii efektivního používání jazyka. K nim patří zejména strategie využití předchozích a dosavadních vědomostí, případně z příbuzných nebo jiných oborů, strategie vytváření hypotéz a ověřování jejich správnosti, odhadování významů na základě pokynů, odvozování významů z kontextu, strategie dorozumění se všemi prostředky – přejít do mateřského jazyka, požádat mluvčího o pomoc, používat mimiku, gestikulaci, přejít na jiné téma hovoru, říci přibližně, co míním, vyhledávat slovíčka, používat prázdná slova, opisy, synonyma, apod.

Kompetence sociální a personální:

- Učitel tím, že v hodinách konverzace v německém jazyce používá různé formy jako je například dialog, práce ve dvojicích, partnerská, skupinová nebo týmová práce na projektech nebo při řešení dílčích úloh, vede žáky k vzájemné spolupráci a učí je vzájemné pomoci a to tak, že žáci mají dostatek prostoru k uplatnění a rozvinutí svých individuálních schopností a dovedností.
- Žáci odhadují a hodnotí svůj přínos pro společnou práci, učí se uvědomit si zodpovědnost za odvedení své práce vůči skupině nebo celému kolektivu.
- Učitel podporuje u žáků sebevědomé vystupování například formou situačních rolí, do kterých se žáci stylizují, Vybízí žáky k aktivní diskuzi formou simulačních scén, žáci dostávají prostor k projevu vlastních názorů a hájení svých stanovisek. Žáci simulují různé životní situace, při nichž rozvíjejí jednak jazykové kompetence, řečové dovednosti, jednak své schopnosti spolupráce s ostatními, přijímat a sdělovat informace, akceptovat názory druhých, nacházet konsensus, obhajovat svá stanoviska a stanoviska týmu. Učí s respektem a tolerancí.
- Učitelé německého jazyka používají k rozvíjení této kompetence zejména nepřímé strategie sociální a afektivní.

Kompetence občanská:

- Žáci na podkladě probraného učiva zpracovávají témata formou strukturované písemné práce nebo individuálně volně zpracované písemné práce delšího rozsahu, ve kterých vyjadřují svůj názor a zaujímají stanovisko k problémům společenským, sociálním, kulturním, ekologickým apod.
- Učitel vybízí žáky k otevřenosti a k upřímnosti. Snahou je vytvořit takovou pracovní atmosféru v kolektivu, aby se žáci nebáli zeptat na to, čemu nerozumí, aby se nestyděli za případné chyby, aby se naučili tolerovat postupy jiných a získali k sobě vzájemný respekt a úctu.
- Každá znalost cizího jazyka vybízí žáky k hlubšímu zamyšlení se a k pozitivnímu vnímání kulturních, etických a duševních hodnot lidí žijících v odlišném jazykovém prostředí. Německý jazyk sám o sobě je jazykem několika evropských národů Němců, Rakušanů, Švýcarů, Liechtensteinů a Lucemburků, k jejichž národně kulturním hodnotám a tradicím si žáci během studia formují svůj občanský postoj.
- V hodinách konverzace používají učitelé k rozvíjení občanské kompetence zejména strategie sociální.

Kompetence k podnikavosti:

- Žák je veden k rozvíjení svého osobního a odborného potenciálu. Rozpoznává a využívá příležitosti pro svůj rozvoj v osobním a profesním životě. Zapojuje se do soutěží v německém jazyce, využívá příležitosti účastnit se výměnných pobytů, navázat kontakty a seznámit se blíže s realitami a prostředím jiných kultur. Získané poznatky a zkušenosti bude moci uplatnit na své budoucí profesní dráze.
- Učitel vede žáky k formování pracovních návyků, k trpělivé a cílevědomé práci, k organizaci vlastního učení a k efektivnímu využívání vědomostí a dovedností z jiných oborů pro účely rozvoje vlastní jazykové kompetence.
- V simulačních situacích žáci posuzují a kriticky hodnotí rizika, která souvisejí s rozhodováním a mohou nastat v reálných životních situacích.
- Učitel vytváří prostor pro vlastní iniciativu a tvořivost žáků, motivuje žáky k dosahování úspěchu, rozvíjí u žáků pozitivní přístup k inovacím a posiluje tak jejich schopnost přizpůsobit se novým podmínkám.